

Nieuwe stranding van levende wijde mantels *Aequipecten opercularis* te Koksijde

M.-Th. Vanhaelen

Sinds 1991-92 deed er zich aan de Westkust reeds 3 maal, en dit om de 3 jaar, een stranding van verse wijde manteltjes voor, telkens in de periode december-januari.

1991-92	5 verse doubletten	Koksijde, centrum dijk
1994-95	109 verse en levende doubletten	Bray-Dunes : dijk tot Péroquet
	12 verse	De Panne, Westhoekstrand
	10 verse en levende doubletten	Koksijde, Ster der Zee
1997-98	36 verse, meesten levend	Koksijde, Ster der Zee tot Schipgat
	3 verse, dood	Oostduinkerke, St-André
	4 verse, levende + dood	De Panne, Westhoek

De strandingen gebeurden steeds in een periode van lichte vorst, gevolgd door gematigde tot stormachtige wind, zowel uit zuidwest (1994-95) als uit noordoost (1997-98). Toen de wind uit ZW kwam, deed de stranding zich zuidwestelijker voor : (Bray-Dunes); noordoostenwind had dit jaar voor gevolg dat de manteltjes vooral in Koksijde terecht kwamen.

De verse wijde mantels hadden afmetingen tussen 2,2 cm en 3,9 cm; bij de recentste stranding 97-98 vonden we exemplaren tussen 2,4 en 3,4 cm.

In Nieuwpoort werd deze soort voor consumptie aangevoerd onder andere op 27 september 1996, 25 oktober 1997, 28 november 1997 en 20 maart 1998. De herkomst is mij onbekend. Ook in het Aquarium te Oostende werden talrijk verse *Aequipecten opercularis* aangevoerd; merkwaardig genoeg begon hier de aanvoer op 23 januari 1998, dus in de periode dat regelmatig enkele levende manteltjes op het strand van Koksijde aanspoelden. Eddy Eneman meldde me dat de aangevoerde exemplaren afkomstig zijn van de Franse of Belgische kust : de ene keer kwamen ze van de Bergues-bank, de andere keer van de Ruytingen. Deze zandbanken bevinden zich zowat 25 à 30 km noordwestelijk vóór onze Westkust en vóór het kustgedeelte net over de Franse grens. De opgeviste mantels hadden afmetingen tussen 2,5 cm en 6 cm; de

meesten echter, waren 3 à 4 cm, dus reeds beduidend groter dan de verse strandexemplaren van Koksijde. Ze waren te oordelen naar de groeilijnen zeker twee of zelfs meer jaren oud. Sommigen waren bezet met driekantige kalkkokerwormen. Op enkele ook juveniele *Crepidula fornicata*. Eddy meldde ook dat de meeste opgeviste mantels half april nog in leven waren in het Oostends aquarium.

Het vermoeden is groot dat de aangespoelde dieren aan de Westkust afkomstig zijn van deze populaties op de Vlaamse Banken, die zich waarschijnlijk uitgebreid hebben tot veel dichterbij de kust, ten gevolge van een samenloop van gunstige klimatologische omstandigheden, namelijk :

- 1) Twee strenge vrieswinters na elkaar (95-96 en 96-97) waardoor de zeebodem vrijwel 'maagdelijk' werd en waarbij een aantal belagers uitgeroeid werden, zodat er meer ruimte én veiligheid was voor vestiging van het broed (Kristensen, 1959).
- 2) een vrijwel stormloze periode vanaf eind februari 1997 tot begin januari 1998, dus weinig bodemverstoring, wat uiteraard ook gunstig is voor vestiging en behoud van het broed (Kristensen, 1959). Men kan zich indenken dat de jonge *Aequipecten opercularis*, die in hun eerste, vastzittend levensstadium bevestigd zijn aan bodemorganismen die, na herhaaldelijke stormen losgeslagen en meegevoerd worden als drijvend materiaal, amper enkele mm tot ± 1 cm groot, vroegtijdig op het strand belanden en zelfs geen kans krijgen hun vrijlevend stadium te beginnen. Zulke waarnemingen zijn trouwens bijna jaarlijks te doen, vooral na herfststormen op aangespoelde begroeide voorwerpen aan onze kust.
Ook in 1994, het jaar vóór de spectaculaire Bray-Dunes-stranding (Vanhaelen, 1995) was het, na een zware storm op 13 april 1994 gedurende een lange periode eerder rustig; ik noteerde nog slechts 1 storm, begin september 1994, daarna volgde een zacht en tamelijk rustig najaar tot ... de drie zware januaristormen 1995 de stranding van wijde mantels tot gevolg hadden;
- 3) hete zomers, na strenge winters, zijn waarschijnlijk ook een positieve bijdrage in de ontwikkeling van *Aequipecten opercularis*, want de grote stranding te Bray-Dunes in januari 1995 (Vanhaelen, 1995) werd voorafgegaan door een hete zomer, juli en augustus 1994 en de recente stranding januari 1998 te Koksijde volgde op een zeer hete augustusmaand 1997.

We kunnen dus besluiten dat, als er zich in de toekomst een gunstige samenloop van bovenvermelde drie factoren voordoet er mogelijk opnieuw strandingen van de wijde mantel aan onze Westkust mogen verwacht worden.

Tabel I.

Overzicht : Stranding verse wijde mantels *Aequipecten opercularis* vanaf december 1997 tot en met einde maart 1998 op de stranden van de Westkust

Datum	Vindplaats	Aantal	Toestand	Afmetingen	Vinder
20-12-97	DP	1	doublet, L, var. <i>lineata</i>	26	SWG
		1	klep	25	J.V.
26-12-97	KOK	1	doublet, V, leeg	24	MTV
28-12-97	DP	1	V, doublet	27	MTV
6-1-98	KOK	3	L, doublet	25, 26, 27	MTV
22-1-98	ODK	2	V, doublet, vleesresten	30, 31	MTV
23-1-98	KOK	3	D, doublet	32, 33, 34	MTV
		2	D, doublet		GW
		1	klep, vleesresten		GW
24-1-98	KOK	2	D, doublet	30, 30	MTV
	KOK	9	L + D, doublet	24 tot 31	IJ
25-1-98	KOK	1	L, doublet		GW
	KOK	1	D, doublet	31	IJ
26-1-98	KOK	1	L, doublet		GW
	ODK	1	D, doublet	27	MTV
	KOK	2	D, doublet	24, 32	IJ
27-1-98	KOK	2	doublet, vleesresten	30, 31	MTV
			1 ex. var. <i>lineata</i>		
31-1-98	KOK	1	D, doublet	34	MTV
?-1-98		1	donkerpaars	24	lid SWG
1-2-98	KOK	1	V, doublet, leeg	27	SWG
27-2-98	KOK	2	V, doublet	24, 32	IJ
1-3-98	KOK	3	V, doublet	30, 30, 31	IJ
13-4-98	ODK	1	V, klep	27	MTV
	Totaal	43			

Bezetting : meeste exemplaren met juveniele muiltjes *Crepidula fornicata*, enkele exemplaren met sterpok *Elminius modestus*.

Vermeldenswaard is dat tijdens de meerdaagse excursie in de Boulonnais Mevr. Vermeulen te Wissant 1 doublet *Aequipecten opercularis* vond in de vloedlijn.

D : dood
L : levend
V : vers

IJ : Ingrid Jonckheere   *JP* : Jean-Paul Vanderperren
GW : Godfried Warreyn   *MTV* : Marie-Thérèse Vanhaelen
SWG : leden strandwerkgroep

Tabel II.

Aanvoer *Aequipecten opercularis* door de visserij in januari-februari 1998 te Oostende.

Datum	Schip	Aantal
23-1-98	O 190	12
30-1-98	O 190	8
5-2-98	O 29	4
6-2-98	O 190	30
15-2-98	O 190	1
19-2-98	O 191	50
19-2-98	O 190	25
24-2-98	O 190	4
	Totaal	134

Dank aan Eddy Eneman voor het doorgegeven van de gegevens van de visserij.

Literatuur

- Kristensen, J., 1959. The coastal Waters of the Netherlands as an Environment of Molluscan life. *Basteria*, vol. 23; Supplement: 26-31.
- Vanhaelen, M.-Th., 1995. Spectaculaire stranding van verse wijde-mantelschelpen *Aequipecten opercularis* (L., 1758) te Bray-Dunes op 21 januari 1995. *De Strandvlo* 15(3): 103-107.

**Lindegaarde 3
 1830 Machelen**

Naschrift

Na kennisname van de twee verrassende, erg massale zeesterrenstrandingen (Jacobs, 1998 en elders in de nummer) op zowat hetzelfde kustgedeelte waar de wijde mantels aanspoelden, lijkt het mij mogelijk dat de populaties *Aequipecten opercularis* op de Vlaamse Banken nu sterk geslonken kunnen zijn, daar *Asterias rubens* één van de belangrijkste predatoren is voor de op de bodem levende (beweeglijke) *Aequipecten opercularis*. Wie weet zullen de eerstvolgende jaren verse wijde mantels op het strand weer erg zeldzaam worden ? Of misschien was de uitroeiing van de zeesterren net zo grondig, dat er toch opnieuw gunstige omstandigheden geschapen worden voor de wijde-mantelpopulaties vóór onze Westkust.

Ik zou zeggen : met de natuur weet je maar nooit, dus... kijk uit, observeer, noteer en rapporteer ten gepaste tijde !

Literatuur

Jacobs, M., 1998. Massale stranding van zeesterren *Asterias rubens* te Leffrinckoucke. De Strandvlo : 18(1): 51-52.

M.-Th. Vanhaelen

Groeilijnen bij de huidige stranding wijde mantels

Mijn 17 vondsten *Aequipecten opercularis*, met afmetingen tussen 2,4 cm en 3,4 vertonen elk één jaargang op ± 2 cm à 2,5 cm van de top, dicht bij de onderrand van de schelp.

Bij de exemplaren uit de visserij, die afmetingen hadden tussen 2,5 cm en 6 cm, zullen de meesten (tot ± 4 cm) ook waarschijnlijk één jaarring gehad hebben op het ogenblik van de aanvoer; misschien hadden enkelen tussen 4 cm en 6 cm een tweede ring ?

Volgens een studie van Taylor & Venn, 1978 betreffende de groeilijnen van *Aequipecten opercularis*, afkomstig van verschillende sites rond de Britse eilanden, kwam bij de exemplaren met één jaarring die ring voor van 1,6 cm tot 5,6 cm van de schelptop. Onze strandvondsten zijn dus duidelijk éénjarige *Aequipecten opercularis*.

Literatuur

Taylor, A.C. & Venn, T. J., 1978. Growth of the Queen scallop, *Chlamys opercularis*, from the Clyde Sea Area. Journal of the Marine Biological Association : 687-700.

M.-Th. Vanhaelen